

M. ZALOSHNIJA

lëndohet
një plagë
e vjetër

8JM-22
Z 22

MOISI ZALOSHINJA

LËNDOHET
NJË PLAGË E VJETËR

SHTËPIA E SHTËPIA

SHËNIMET

~~3441~~
(PREGJIME)

3441

SHTËPIA BOTONJËSE «NAIM FASHËRI»

MANTUA

Kish pesë vjet që punonte pastruese në prefekturë. Godina e madhe e prefekturës kishte njëzet dhoma, dy sallone të mëdhej, gjithë ato dritare, dhe asaj i duhej t'i fshinte ditëpërditë e t'i lante dy herë në javë; kurse dyshemetë e disa zyrave që ishin të shtruara me parket, si ato ku rrinte zoti prefekt, drejtori i financës, kryesekretari i prefekturës e të tjera, duhej edhe t'i dylloste herëpashere.

Në këtë vënd e kishte rregulluar kryesekretari i prefekturës.

Ditën e parë që do të fillonte nga puna, kryesekretari e thirri në zyrën e tij, i tregoi se ç'do të bënte, e këshilloi si do të sillej me zyrtarët, e porositi të tregohej shumë e kujdesëshme për pastrimin dhe, përpara se të ikte, i tha:

— Dëgjo, ti, Shega: si të kesh mbaruar punët këtu, del edhe një herë andej nga shtëpia, ndihmoje atë gruan time për ndonjë rrobe a për ndonjë enë që mund të ketë për të larë, se nuk të lë pa ta shpërblyer.

Shega e falënderoi për këtë të mirë të madhe që i bëri dhe doli. Që nga kjo kohë, ajo punonte edhe si pastruese në prefekturë edhe si

shërbëtore e kryesekretarit, kështuqë i takonte të punonte që në agim e gjer natën vonë.

Ishte fundi i nëndorit. Ajo mbaroi punët në prefekturë dhe që andej iku shpejt e shpejt te zonja e kryesekretarit, e cila nuk kishte ditë të mos e porositëte: «Dëgjo, nesër eja njëçikë më shpejt, se sot prapë erdhe vonë». Dhe ajo, me atë trishtimin e heshtur në fytyrë, që i ishte bërë natyrë e dytë, i përgjigjej: «Mirë, zonjë. Po atje ka shumë punë».

Në shtëpinë e zonjës e prisnin një piring me enë të palara dhe një tog me rroba të fëmijëve. Dy orë pasi që errur, i kreu të gjitha punët, vajti edhe në furrë mori bukën dhe një byrek ja pruri zonjës dhe e pyeti:

— Të shkoj unë tani, zonja Irini?

— Mirë, shko, — i tha ajo si i hodhi një sy guzhinës për të parë mos kishte mbetur gjë mangut.

Me supat mbledhur dhe me duart futur në gji, ndënë xhaketën e vjetër e të hollë, Shega mori rrugën për të vajtur në shtëpinë e saj, ku e prisnin katër fëmijë, më i madhi njëmbëdhjetë vjeç e më i vogli katër vjeç, dhe vjerri e vjerra, dy pleq që kishin zenë këndet e që nuk ishin të zotët për asgjë veçse për të ngrënë. Shtëpia e saj nga ajo e kryesekretarit mbante gjysëm ore. Kishte rënë dy pëllëmbë dëborë. Thëlli mi të thante. Sa tërë punët e ditës i rëndej kjo rrugë e gjatë, e veçanërisht në dimër, të cilën i duhej ta bënte ditëpërditë në këtë orë të natës, e nganjëherë edhe më vonë; sepse kishte raste që, kur i kërkonte lejë zonjës, kjo i përgjigjej: «Jo, jo, vër edhe djalin njëçikë në gjumë e pastaj ikë».

Kur qe martuar, Shegës i pati bërë i shoqi, midis atyre pak plaçkave të tjera, edhe një manto. Me atë kaloi shumë dimëra, gjersa iu bë zhele. Pastaj bleu një tjetër të përdorur, me të cilën kaloi edhe disa dimëra të tjerë. Tani ishte i treti dimër që po e kalonte pa manto. Ky ishte shkaku që i rëndej edhe më shumë kjo rrugë e gjatë. E vjerra e qërtonte gjithmonë:

— Po bli një gjë të trashë për dimër e vishe, moj nuse, se do të marrësh ndonjë plevit! Ti e sheh që ne vetëm nga duart e tua presim!

Mirëpo me se ta blinte? Me ato dy napolona që merrte rrogë në muaj? Ishin tetë gojë. Qiraja e shtëpisë duhej larë, drita duhej paguar, fëmijët i kishte lakuriq! I shoqi, më parë, i sillte ndonjë lekë shtëpisë rrallë herë, po këta dy vjetët e fundit nuk gjente punë as për bukën e gojës. Ja, ai kishte gjashtë muaj që qe larguar nga shtëpia fare dhe gjatë kësaj kohe vetëm një napolon i kishte dërguar. Në letrat e tij të shpeshta i shkruante: «Jam shëndoshë e mirë. Para nuk kam t'ju dërgoj. . .».

Po të kishe një dritë e t'ja hidhje në fytyrë këtë natë të ftohët duke u kthyer në shtëpi, në sytë e saj do të vije re menjëherë urrejtjen e egër ndaj jetës, që i ishte grumbulluar në shpirt e që nuk mundëte ta fshihte, se vetë sytë e saj e tradhëtonin. Duke ecur rrugës mendoi për një manto të vjetër të zonjës Irini, që i kishte thënë ta blinte. Si të bënte? Të nesërmen ishte dita e marrjes së rrogës. Zonja Irini e kishte ulur çmimin e mantos gjer në një napolon. Më pak nuk mund t'ja jepte, këtë e kishte të qartë. Vërtet mantua nuk ishte e keqe e mund t'i kalonte me të pesë dimëra, në mos më shumë, se ajo qe si e

pa mbajtur fare dhe zonja e shiste nga që i kishte ikur moda, por edhe një napolon nuk ishte pak për atë. Me dy napolonat që do të merrte ajo të nesërmen, do të lante tridhjetë lekët që kishte borxhe, ku pesë e ku dhjetë nëpër zyrtarët e gjetiu. Po të blinte manton, si do ta ngryste muajin me shtatëdhjetë lekë?! Kryesekretari i kishte thënë: «Shko ndihmoje edhe atë gruan time, pa nuk të lëmë pa ta shpërblyer». Po puna që kryente tek ai ishte sa për një shërbyese, e jo ndihmë. Ata i kishin dhënë herë pas here ndonjë rreckë të fëmijëve, ndonjë shpërblim të vogël më ndonjë festë bajrami e pashke; po vetëm kaqë? Ishin pesë vjetë këta që po shtinte brinjët në shtëpinë e tyre: «Ah, sikur t'i bënte goja asaj zonjës Iriin e t'i thoshte: «Na, merre këtë manto, moj Shegë, ta kam falur, se u thave edhe ti së ftohti». Çdo darkë, kur largohej nga shtëpia e kryesekretarit dhe zonja i zinte ngojësh punën e mantos, asaj i dukej sikur do t'ja thoshte këto fjalë, prandaj i mbante këmbët në koridor dhe pyeste: «The gjë, zonjë?» dhe ajo i përgjigjej: «Jo, jo, të thashë ta marrësh, se më vjen keq, do sëmuresh», e pastaj vazhdonte si zakonisht: «U, dale se harrova, bëre mirë që nuk ike, shiko nesër eja pak më herët».

Kur vajti në shtëpi, dy pleqtë i gjeti si gjithmonë ulur në këndet dhe fëmijët rreth vatrës duke u ngrohur. Ata i hapën vënd dhe ajo u ul duke kërcitur dhëmbët nga të ftohtit. Si i ngrohu, duart zunë t'i dhimbnin, se i ra përthuash. «Vdiqe moj korbë!» mendoi e vjerra; dhe fëmijët, me shpirt të përcëlluar që në atë moshë të njomë, e vështronin pa bërë zë. Si u ngroh, shtruan të hanin darkën. Duke u përty-

pur nëna vështronte fëmijët me dhimbsuri e fëmijët vështronin nënën si me frikë, sikur ajo do t'u çfrynte se për ata po dergjej në punë e në të ftohët.

— Nesër nëna merr rrogën, — u tha Shega me zë përkëdhelës e tërë ngrohtësi, — do t'u bie mish, fasule, djathë, gështenja, plot gjëra të mira.

Gëzimi që u derdhi ajo në zemër ua çeli fytyrat të vegjëlve dhe vunë buzët më gaz gjithë dliresi, duke vështruar njeri tjetrin në sy.

— Bli edhe ti mami një manto, — i tha Vera.

— Do të ble, të keqen mami, do të ble, — iu përgjegj e ëma duke i përgëzuar flokët.

Fytyra e vajzës i pruri ndër mënd Shegës vitet e fëminisë e të rinisë së saj, që tanimë ja kishin rrëmbyer vojtjet, mundimet, jeta e ashpër që e kishte kërrusur pa mbushur tridhjetë vjeçët dhe që ja kishte bërë shpatullat si t'ishin peshorja e jetës. Në këtë çast ajo kujtoi me zemër të lënduar edhe fjalët e drejtorit të financës, që i kishte thënë: «Ti Shega na shtire datën, kështu e kruspullosur siç rri! Këtu i thonë prefekturë, vjen çdo njeri, është turp edhe për ne kur të shohin ty kështu...» Ai nuk e kishte mbaruar fjalën, po domosdo me mëndjen e tij do të ketë thënë: «kështu si mace e ngordhur!». Sa frikë e kishte këtë njeri, se ishte i egër, i pa afruar, sqimatar; të gjithë të tjerët i vështronte si nga lart e me përçmim! Ai s'dinte ç'është mëshira. Po sikur t'i thoshte zotit prefekt: «Pushoje këtë pastruese, se na turpëroi»? Prefekti do ta pushonte menjëherë; ata të dy ishin. . . me njeri jatrën. Prandaj, duke ngrënë, Shega mori vendim me vete: «Do ta marr atë të shkretë man-

to. Kam edhe atë fustanin e ri, do ta vesh edhe atë. Pa kushedi, i ka shkuar mbarë burrit andej nga është, na dërgon ndonjë lekë edhe ai, dhe nuk vuajmë. . .».

Të nesërmen shkoi në punë. Në darkë, kur do të kthehej në shtëpinë e saj, ja hapi fjalën e mantos zonjës Irini:

— Si thua, zonjë, do të ma japësh atë manton?

— Unë të kam thënë, merre, mos e lerë, se e ke të falur për aqë para, — iu përgjegj zonja pa i ngritur sytë nga qindimi që kishte në dorë.

Ajo deshi t'i lutej t'ja jepte me të pritur, në mos për të gjitha, për gjysmat e lekëve. Mirëpo e dinte mirë që nuk do t'ja bënte këtë nder. Qëndroi një copë herë më këmbë në mes të guzhinës e menduar. Para syve i doli drejtori i financës me ato mustaqet e zeza të rrojtura spic tek e vështronte me bishtin e syrit e si t'i vinte të pështirë prej saj. Psherëtiu thellë dhe tha:

— E po mirë, zonjë, nema.

Pastaj u kthye si mënjanë, nxori një napolon nga gjiri e ja zgjati zonjës. Napoloni dridhej në dorën e saj si gjethja e pemës nga një erë e lehtë.

Ajo nuk e veshi manton që brënda, se i erdhi turp nga zonja e ca më shumë nga zoti kryesekretar. Iu uroi natën e mirë e u nis të shkonte. N'atë kohë burr' e grua u shikuan sy në sy dhe Irini e ndaloi:

— Shega, prit pak, prit.

Mori napolonin mbi tryezën e bukës, e futi në sirtarin e bufesë dhe nxori që andej dhjetë lekë.

— Merri këto, — i tha, — për nëndëdhjetë lekë po ta japim.

Shega do të dëshironte të derdhte një lumë urimesh në atë çast, se iu duk sikur ja falën manton kur ja ulën edhe dhjetë lekë, por nuk tha gjë tjetër veçse një falënderim dhe iku.

Me të dalë në rrugë, e veshi manton dhe shpejtoi këmbët. Dëbora e ngrirë kërciste sipas ritmit të hapave të saj. Ajo i ndjeu brinjët të ngrohta e një kënaqësi e ëmbël i mbushi zëmrën.

Përpara ishte dyqani i Xha Tolit, i cili shiste pemë e zarzavate. U kthye atje dhe e mbushi zimbilin me të gjitha të mirat. Xha Toli, sa herë që i zbraste gjërat në zimbil, i hidhte nga një sy mantos që kishte veshur. «Kushedi si do të kujtojë ky qyq!» mendoi me vete Shega. Po le të mendonte si të donte xha Toli. Ajo kishte ikur nga shtëpia e zonjës dhe nga prefektura duke marrë gjithmonë me vete ndërgjegjen e qetë dhe shpatullat e dërrmuara.

Atë darkë qe festë në shtëpinë e Shegës.

Vera ja kishte parë veshur atë manto zonjës Irini dhe kishte dëshiruar ta prekte me dorë si e vogël që qe. Sa hije i kishte zonjës ajo manto! Po ja edhe nënës së saj i rrinte shumë mirë. Sikur të ishte nëna e saj ashtu e ngjallur me ato duar topolake e të bardha qumësht si Irini, do t'i rrinte edhe më hijshëm se zonjës. Në mëngjez, kur veshi edhe fustanin e ri, Vera e vështroi t'ëmën me sy plot adhurim, i pushtoi gjunjët dhe thirri vetvetiu:

— Sa të bukur të kemi, moj mami!

Me sy plot përhirim e vështronin të gjithë fëmijët nënën atë mëngjez, i gëzonin në mënyrë të veçantë dhe ndjenin një nderim të veçantë për të. Kështu si me fëmijët i ndodhi edhe me

zyrtarët. Ata dukej sikur e nderonin më shumë, e urdhëronin ose e thërrisnin me një zë tjetër; kur bisedonin me të, disa përdornin fjalë e shprehje që përdornin edhe midis tyre: «Eja pak, të lutem», «Merre këtë, të lutem», «Ma pastro edhe mua pak trapezën, po qe e mundur». Edhe drejtorit të financës mundet që nuk i dukej më si «mace e ngordhur», se nuk i pat hedhur më ndonjë fjalë që ta fyente ai gojëvrazhdët.

Shega nuk i shleu huatë që kishte marrë. Ajo i ktheu vetëm magazinierit të botores pesë lekët, sepse ai ishte nevojtar. Të tjerëve u tha se do t'ua paguante kur të merrte rrogën e muajit në vazhdim. Mirëpo muajin tjetër të gjithë nëpunësve të vegjël dhe shërbëtorëve, nuk u dhanë rrogë, se nuk kishte arka e financës të paguante. Shega i shkrojtë letër të shoqit, i tha për manton që kishte blerë dhe i kërkoi para. Ai iu përgjegj se nuk kishte dhe se për një muaj a një muaj e gjysëm mund të kthehej pa punë në shtëpi. Ç'të bënte? Të kërkonte hua? Mirëpo, atyre që i huanin gjithmonë, ajo nuk u kishte shlyer akoma ato të parat. Po t'u kërkonte të tjerëve, kot sa të nxinte faqen. I kaloi edhe dy-tri ditë me borxh nëpër fqinjët dhe mbeti përsëri. Bakalli i dha me të pritur gjer një dollar, aqë sa ja kishte caktuar, e pastaj ja ndaloi. Furrxhiu po ashtu. Më në fund filloi të kërkonte ndër zyrtarët. Shumica e përcillnin pa i dhënë gjë. Ndonjëri mezi vinte dorën në xhep e i thoshte: «Sa don ti nuk kam, po na këto pesë lekë e bëj si të bësh, se edhe unë jam keq për vete».

Kaloi një muaj pa rrogë dhe erdhij fundi i të dytit. Shega shkante gjithnjë me shpresën e dy rrogave e mendonte se do të shpëtonte. Vër-